

Chrómové a železité spinely z kriedových sedimentov Západných Karpát

MILAN MIŠÍK, JOZEF JABLONSKÝ, PAVOL FEJDI, MILAN SÝKORA

Zrná klastických spinelov sa vyskytujú vo vápencoch barému — aptu a pieskovočoch albu — cenomana bradlového pásma, ako aj obalových sérií (tatrikum) a krížňanského príkrovu (fatrikum). V Západných Karpatoch nie je známy nijaký primeraný povrchový zdroj detritických spinelov z kriedových sedimentov. Predpokladané zdrojové telesá ultrabázik museli vystupovať na kordilérach (v bradlovom pásme pieninská kordiléra, v centrálnokarpatskej oblasti podľa merania transportných smerov ultratridná kordiléra a pravdepodobne aj ultrakrížňanský zdroj). Tieto kordiléry, ktoré možno charakterizovať aj viacerými typmi rozmanitých exotických hornín, zmizli v priebehu tektonických procesov.

Z porovnania údajov z literatúry o detritických spineloch z okolných krajín vychodí nasledujúce pravidlo: Detritické spinely chýbajú vo vonkajších zónach Álp a Západných Karpát (helvetikum,

ultrahelvetikum, severné penninikum, rýnsko-dunajský flyš, flyšové pásmo Západných Karpát); naopak hojné sú vo vnútorných zónach (stredné a južné penninikum, ostalpin, tirolikum, bajuvarikum, v gosauskej formácii — pochádzajúce z ultrapieninského chrbta, v bradlovom pásme — pochádzajúce z pieninskej kordiléry, obalové série, krížňanský príkrov). Vo všetkých týchto oblastiach je detritický spinel hojný od strednej kriedy. V pieninskom bradlovom pásme, ako aj v jadrových pohoriach bol prvý „vstup“ spinelov do sedimentačného priestoru v baréme — apte, keď sa predpokladané ultrabázické telesá začali obnažovať. Z Álp doteraz údaje o chemickom zložení detritických spinelov nie sú. Analýzy pomocou elektrónovej mikroskopy ukázali, že v bradlovom pásme aj v jadrových pohoriach ich možno presnejšie charakterizovať ako chrómové a železité spinely.

ZO ŽIVOTA SPOLOČNOSTI

R. Mock: **Gemerikum — definícia a ohraničenie** (Bratislava 31. 1. 1980)

Gemerikum a bükkikum tvoria vnútorné Západné Karpaty (v zmysle R. Mocka 1978). Ich geologický a tektonický vývoj v paleozoiku, ako aj v mezozoiku sa od vývoja v centrálnych Západných Karpatoch veľmi odlišuje (pozri aj M. Mahel 1979 a H. Kozur — R. Mock 1979), a preto ich treba pokladať za dve osobitné geotektonické jednotky.

Gemerikum je budované epimetamorfným paleozoikom a mezozoikom. Silicikum, ktorého paleozoické podložie nepoznáme a ktoré pochádza z gemerskej jazvy, nie je súčasťou gemerika; pokladáme ho za najjužnejšiu zónu centrálnych Západných Karpát. Ich severnejšími zónami sú hronikum, veporikum, fatrikum a tatrikum. Severné ohraničenie gemerika je jasné: je to výrazne tektonický styk s veporikom, známy ako gemerská jazva alebo margecijsko-lubenická línia. Hranica medzi gemerikom a bükkikom je t. č. nejasná, lebo na J od rožňavskej línie a na S od pohoria Szendrő paleozoické podložie meliatskej série nie je známe. Jeho poznanie bude v tejto otázke rozhodujúce.